

Краєзнавчі форуми на Волині та в Києві: реалії та проекти розвитку

4 червня 2013 р. на Базі практик табору «Гарт» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (с. Світязь Шацького р-ну Волинської обл.) відбулося засідання Президії правління НСКУ та голів правлінь регіональних організацій.

У ході засідання було заслухано інформацію про діяльність Співки за лютий-травень 2013 р., яку виголосив Голова Співки, член-кореспондент НАН України О.П. Реєнт.

Заслухано доповідь заступника голови Співки Р.В. Маньковської про підготовку збірника «Краєзнавча Шевченкіана України», присвяченого 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, структуру якого попередньо було надіслано усім головам правлінь регіональних організацій НСКУ. В цій фундаментальній праці за безпосередньої участі регіональних організацій НСКУ спільно з науковцями, музейниками, шевченкознавцями, бібліотекарями та місцевими краєзнавцями передбачається висвітлити історичні місця перебування Т.Г.Шевченка в Україні та традиції вшанування й увічнення пам'яті Великого Кобзаря в усіх регіонах країни. Прийнято рішення до 1 жовтня 2013 р. кожній регіональній організації подати матеріал у відповідності до затвердженої структури.

З метою зібрання матеріалу для видання „Краєзнавча Шевченкіана України”, присвяченого 200-річчю від дня народження Т.Г.Шевченка було організовано та проведено 24 квітня

2013 року науково-краєзнавчу експедицію Національної спілки краєзнавців України до Яготинського району Київської області. Основними завданнями експедиції було зібрання краєзнавчого матеріалу про перебування в Яготині Т.Г. Шевченка, подвижницьку діяльність графа Кирила Розумовського, мистецьку спадщину видатної художниці Катерини Білокур.

Щодо організаційної роботи регіональних осередків НСКУ доповів відповідальний секретар НСКУ В.І. Дмитрук. Було наголошено на необхідності обов'язкового надання регіональними організаціями до 1 липня 2013 р. інформації про їх організаційно-статутну діяльність та всі реєстраційні документи, регулярного проведення чергових конференцій та пленумів Правління, дотримання вимог щодо подання клопотання про вступ нових членів у відповідності з Положенням про порядок прийому в члени Співки. На сьогодні членські квитки отримали понад 1700 осіб, близько 400 з них протягом останнього року.

Помітно ряд позитивних зрушень в організації роботи регіональних організацій. Кримська республіканська організація вже отримала Свідectvo про реєстрацію творчої спілки (голова правління – професор Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, доктор історичних наук А.А. Непомнящий). Формується Севастопольська міська організація, реєстрація якої планується наприкінці 2013 року. Минулого року створено Запорізьку обласну

організацію (голова правління – директор Національного заповідника «Хортиця» Остапенко Максим Анатолійович). У лютому 2013 р. за організаційного сприяння члена Правління Спілки Станіслава Михайловича Аржевітіна створено Закарпатську обласну організацію (голова правління – Делеган Михайло Васильович), що позитивно позначилось на координації краєзнавчої роботи в регіоні. В процесі реєстрації перебуває Харківська обласна організація (голова правління – директор Центру краєзнавства ім. П.Т. Тронька Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна С.М. Куделко). На стадії створення перебувають Херсонська та Чернівецька обласні організації.

Особливо потрібно виокремити плідну, гідну наслідування діяльність Київської міської (голова правління – доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка О.П. Гончаров), Волинської (голова правління – професор Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Г.В. Бондаренко), Івано-Франківської (голова правління – директор Івано-Франківського обласного державного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді М.Ю. Косило), Хмельницької (голова правління – професор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, доктор історичних наук Л.В. Баженов) та Черкаської (голова правління – директор Інституту історії і філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, доктор історичних наук В.М. Мельниченко) обласних організацій. Зокрема, серед іншого, Київська міська організація уклала ряд угод із провідними установами, організаціями та закладами (бібліотеки, краєзнавчі центри, вищі навчальні заклади, наукові установи та ін.) про співпрацю в краєзнавчій сфері. Одним із нововведень є запровадження історико-краєзнавчої практики студентів історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яка вперше проводилася в лютому цього року на базі Інституту історії України НАН України, НСКУ, КМО НСКУ, провідних бібліотек Києва. Хмельницька обласна організація є найкращою в роботі з районними та міськими організаціями, проведенні на високому організаційному рівні звітно-виборних конференцій, засідань правлінь із наступною публікацією їх матеріалів, роботі з якісного підбору членів Спілки. Особливо потрібно наголосити на зразковому веденні особових справ членів організації.

На сьогодні – це найбільша організація Спілки – 300 членів. Волинська, Івано-Франківська, Черкаська обласні організації, і особливо їхні очільники, своєю діяльністю вже не перший рік показують, що вони є найкращими в проведенні на найвищому організаційному рівні як всеукраїнських, так і місцевих краєзнавчих заходів, налагодженні партнерських і продуктивних зв'язків із державними органами, що також є показовим і для інших організацій.

Президія правління вирішила тимчасово призупинити прийом нових членів Спілки від регіональних організацій, які мають заборгованість зі сплати вступних внесків та не подали Президії правління повного переліку установчих документів.

Під час проведення науково-методичного семінару в рамках засідання Президії правління відбувся обмін досвідом регіональних організацій НСКУ, на якому про досягнення регіональних організацій виступили Г.В. Бондаренко (голова правління Волинської обласної організації), О.П. Гончаров (голова правління Київської міської організації), М.Ю. Косило (голова правління Івано-Франківської обласної організації), М.В. Делеган (голова правління Закарпатської обласної організації), І.В. Балибіна (відповідальний секретар Полтавської обласної організації) та інші.

Члени Президії правління та голови регіональних організацій НСКУ ознайомилися з експозиціями Літературно-меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського р-ну, Меморіального музею В.Липинського в с. Затурці Локачинського р-ну, відвідали археологічні розкопки літописного міста Рай, пам'ятки с. Старий Чорторийськ Маневицького р-ну, м. Володимира-Волинського, цілющі Оконські джерела та зустрілися з краєзнавчим активом Волинської області.

Насамкінець на історичному факультеті Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки відбулося підсумкове засідання з проблем розвитку краєзнавства Волині за участю заступника голови Волинської ОДА Олександра Курилюка, керівництва факультету та журналістів. Було вручено членські квитки новим членам Спілки та відзначено активістів краєзнавчого руху.

Підбиття підсумків діяльності НСКУ за період червня 2012 – червня 2013 рр. відбулося на черговому пленумі Правління Національної

спілки краєзнавців України, який відбувся 12 липня 2013 року в Києві, в конференц-залі Інституту історії України НАН України. У своїй доповіді голова Національної спілки краєзнавців України О.П. Реєнт повідомив, що протягом минулого року від останнього пленуму Правління, присвяченого 85-річчю журналу «Краєзнавство», який відбувся 29 травня 2012 р. в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна, Національна спілка краєзнавців України провела чотири засідання Президії правління (25 жовтня 2012 р., 18 лютого 2013 р. в залі засідань Інституту історії України НАН України), два з яких за участю голів регіональних організацій – 30 вересня 2012 р. в Черкаському національному університеті ім. Богдана Хмельницького та 4 червня 2013 р. на Базі практик табору «Гарт» Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки в с. Світязь Шацького р-ну Волинської обл.

На реалізацію рішень Президії правління Спілки 9 квітня 2013 р. відбулася зустріч міністра культури України Л.М. Новохатька та Голови НСКУ О.П. Реєнта. Під час зустрічі обговорювалися питання щодо затвердження Кабінетом Міністрів України Програми розвитку краєзнавства на період до 2025 року, а також підписання Угоди про співпрацю між Міністерством культури України та НСКУ.

Президія НАН України в червні 2013 р. затвердила оновлений склад Міжвідомчої координаційної ради з питань краєзнавства при Президії НАН України (33 особи, голова – О.П. Реєнт, заступники – В.М. Даниленко, В.П. Коцур, відповідальний секретар – Р.В. Маньковська).

17 грудня 2012 р. і 23 квітня 2013 р. відбулося засідання авторського колективу навчального підручника для студентів вищих навчальних закладів «Основи краєзнавства», на якому обговорювалися авторські рукописи.

У своїй доповіді голова НСКУ О. Реєнт докладно зупинився на поточних проектах НСКУ. Започатковано підготовку ілюстрованого публіцистично-документального видання «Краєзнавча Шевченкіана України», присвяченого 200-річчю від дня народження Т.Г.Шевченка. НСКУ готує до друку довідник, присвячений лауреатам Премії ім. Д. Яворницького НСКУ, збірник матеріалів науково-краєзнавчих експедицій Спілки за 2009-2012 роки.

За звітний період НСКУ підписано Угоду про співпрацю з Державною архівною службою

України, Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка.

Підтримуючи громадську ініціативу НСКУ затверджено Положення про Премію імені М.І. Сікорського НСКУ. Вручення премії здійснюватиметься в жовтні, що приурочено до дня народження М.І. Сікорського (13 жовтня 1923 р.), у межах Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» у м. Переяславі-Хмельницькому (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»).

Спілка активно співпрацює з ГО «Вікімедіа Україна», зокрема, у проведенні краєзнавчих фотоконкурсів. 10-12 жовтня 2012 р. за участю Національної спілки краєзнавців України у м. Вінниці відбулася III Міжнародна науково-практична конференція «Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону». НСКУ була співорганізатором IV Міжнародної наукової конференції «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри», яка відбулася 26-27 квітня 2013 р. на базі Одеського національного морського університету.

Завершуючи виступ, О.П. Реєнт запропонував Правлінню затвердити сформований за поданнями регіональних організацій план заходів Спілки на 2014 рік.

Окремим питанням на пленумі Правління НСКУ 12 липня 2013 року прозвучала доповідь заступника голови Спілки Р.В. Маньковської «Інститут краєзнавства: першочергові завдання та шляхи їх вирішення». Було вирішено розробити поточний та перспективний план роботи науково-методичного кабінету краєзнавства, який вважається першим етапом до створення Інституту краєзнавства, з вересня 2013 року.

Під час пленуму Правління НСКУ відбулося традиційне урочисте вручення квіток новим членам Спілки: Віктору Петровичу Андрущенку – доктору філософських наук, професору, Заслуженому діячу науки і техніки країни, Президенту асоціації ректорів педагогічних університетів України, ректору Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова; Вілю Савбановичу Бакірову – доктору соціологічних наук, професору, академіку НАН України, член-кореспондент

НАПН України, ректору Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна; Олексію Дмитровичу Брайченку – заступнику директора інституту – начальнику відділу Національної академії Державного управління при Президентові України.

Про підсумки III туру історико-географічної експедиції учнівської молоді «Історія міст і сіл України» за 2012 рік розповів член Президії правління НСКУ Д.Г. Омельченко.

З вітальним словом до учасників пленуму звернулися директор Літературно-меморіального музею-садиби Олеса Гончара в с. Суха на Полтавщині Т.В. Бондаревська, перший заступник директора Українського інституту національної пам'яті В.В. Кривошея і головний редактор тижневика «Освіта» О.С. Коноваленко, яка вручила Олександрі Петровичу Реєнту почесну відзнаку кращого освітянина 2012 року в номінації «Народ мій завжди буде».

Датою проведення пленуму спілчани обрали 12 липня – день народження першого голови НСКУ, академіка Петра Тимофійовича Тронька (1915-2011) (до початку форуму краєзнавчий актив вшанував пам'ять Героя України покладанням квітів на його могилу на Байковому цвинтарі). Під час пленуму було ухвалено звернення до Міністра культури України Л.М. Новохатка про присвоєння імені П.Т. Тронька Національному музею народної архітектури та побуту України, а також відбулась церемонія вручення Премії імені Петра Тронька. На вручення Премії імені академіка Петра Тронька Національної спілки краєзнавців України, яка присуджується за вагомий внесок у справу вивчення, дослідження і популяризації історико-культурних і природних багатств рідного краю у чотирьох номінаціях, була запрошена донька академіка Лариса Тронько.

У першій номінації «За висвітлення науково-краєзнавчої та громадської діяльності академіка Петра Тронька» премію присуджено посмертно Юрію Данилюку (1958-2005) – одному з ініціаторів відновлення діяльності Спілки краєзнавців, автору понад 300 наукових праць із краєзнавчої тематики та проблем політичних репресій 1920-1980-х рр. в УРСР. Також у цій номінації премію отримали Марія Вощевська – дослідниця історії рідного села Галиця на Чернігівщині та Дмитро Мохорук – відомий колекціонер і автор багатьох художньо-краєзнавчих творів з Івано-Франківщини.

У другій номінації «За науково-організаційну та просвітницьку діяльність в краєзнавстві» Президія правління визначила лауреатами члена правління НСКУ Василя Устименка (м. Київ) – автора, співавтора, упорядника понад 20-ти книжок краєзнавчого характеру та Віктора Прокопчука – директора Наукової бібліотеки, професора Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, доктора історичних наук, члена правління НСКУ, автора наукових праць і підручників з освітянського краєзнавства.

Третя номінація «За внесок у музейну та пам'яткоохорону справу» – Віра Комзюк (Волинська обл.) – завідувач Літературно-меморіального музею Лесі Українки, Наталія Пушкар (Волинська обл.) – головний хранитель Волинського краєзнавчого музею, Наталія Булаєвська (Київська обл.) – член правління НСКУ, заступник голови правління Київської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Заслужений працівник культури України, автор понад 100 публікацій, присвячених краєзнавчій та пам'яткоохоронній роботі.

У четвертій номінації «За видання краєзнавчої літератури: монографій, нарисів, описів, путівників, довідників, окремих публікацій, циклів статей тощо» премію Петра Тронька присуджено Станіславу Аржевітіну – члену правління НСКУ, творцю музею-скансену «Старе село» в с. Колочава на Закарпатті, автору трьох книг з історії краю, Валерію Мельнику – автору десятків книг, кількох сотень краєзнавчих і природничих публікацій, присвячених Волині, та авторському колективу праці «Криві Коліна крізь терни і роки. В історії села – історія України» (Черкаська обл.): доктору економічних наук Володимиру Мовчану, поету Івану Нерубайському та краєзнавцю, колишньому директору школи Василю Олійнику.

Усім нагородженим присвоєно звання «Лауреат Премії імені академіка Петра Тронька» з врученням Диплома, почесного знака та грошової премії у розмірі 500 грн. за кожну номінацію.

Вітаючи перших лауреатів Премії, голова НСКУ О.П. Реєнт, зокрема, сказав: «Цією високою нагородою ми відзначили наших видатних краєзнавців. І це – не випадково. Адже успішне творення нашої державності не можливе без відтворення правдивої історії України, виховання почуття патріотизму».